חינוך לחיים

פרשת חיי שרה

'ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה'

אמן החינוך הרש"ר הירש מציין, שהילדים שנולדו לאברהם מקטורה, נולדו לאחר שעבר כבר את כל עשרת הנסיונות. למעשה, לאחר ניסיון העקידה, ביקש אברהם אבינו מהקב"ה שלא ינסה אותו בנסיונות נוספים. לכן, ילדים אלה גדלו אצל אבא המושלם ביותר בעולם. אם כך, איך ייתכן שאף לא אחד מהילדים הללו, שגדלו כולם בבית אברהם, הלך בדרכו ושמר תורה ומצוות? הלוא כולם גדלו בביתו של גדול הדור, לאחר שעמד בכל עשרת הניסיונות והיה קדוש וטהור – כיצד ייתכן שלא הושפעו ממנו ללכת בדרכו?

תשובתו של הרב הירש מהווה יסוד עצום בחינוך הבנים: דווקא משום שגדלו בצילו של אבא שהיה במדרגה כה גבוהה, מנותק מכל הבלי העולם הזה וניסיונותיו, לא הצליחו ילדים אלו להיות מושפעים לטובה מגדלותו! והמסר מכן ברור. יהודי שזכה להגיע רוחנית גבוהה מאוד, עד ש'נראה' כאילו אין לו יצר הרע בכלל, וכך הוא חי גם בביתו, בקרב ילדיו, ואינו מסוגל 'להוריד' את עצמו כדי להעניק לילדיו חינוך לפי מדרגתם. הוא מעמיד אותם בסיכון רוחני, שמא לא ימצאו את מקומם בקיום התורה והמצוות. שכן לפי מדרגתם אינם מסוגלים לחיות בשלמות כמוהו, וכאשר יועמדו במצב של קושי וניסיון בעבודת ה' לא יוכלו לחקותו ולעמוד בכך כאביהם, ויחושו בכך כישלון. בסביבת הילדים האבא צריך שלא להיראות 'מושלם' !! עלינו להראות לילדינו שגם לנו יש קשיים וניסיונות, וגם אנו מתמודדים עם היצר הרע ומתאמצים להתחזק ולהתעלות.

ידוע השאלה הרי כתוב ביומא כ'ח שאברהם אבינו קיים כל התורה כולה עש שלא נתנה. אז מדוע לא קיים מעצמו את מצוות ברית מילה וחיכה לסוף ימיו לציווי? עונה על כך התפארת שלמה: אברהם אבינו גילם את מידת החסד, והשפיע על בני דורו להתקרב לעבודת ה' באמצעות החסדים שגמל עימהם. ונתן להם אוכל, שתיה ולינה. משום כך לא מל את עצמו כל עוד לא הצטווה לכך, שכן כל עוד לא היה מהול, היה מסוגל להשפיל את עצמו ממדרגתו, להתחבר לאנשים מבני דורו ולהשפיע עליהם באמצעות גמילות חסדים עימם. אבל, לאחר שנעשה מהול, התרומם למדרגה כה גבוהה עד שהתנתק מבני דורו, וכבר לא היה מסוגל להתחבר עימם. מאחר שאברהם אבינו היה מודע לכך שפונטציאל ההשפעה שלו בכוח מידת החסד עשוי להצטמצם אם ימול את עצמו, העדיף לדחות את קיום מצוות מילה עד שיצווהו על כך הקב"ה במפורש.

ישנו פתגם ידוע ש'התפוח לא נופל רחוק מהעץ' התבטא פעם ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל ואמר: בנוהג שבעולם, ילדים נשארים בקרבת הוריהם והולכים בעקבותיהם, אבל במקרה שהעץ גבוה.. עד מאוד והמרחק בין ראש העץ לקרקע גדול מאוד, המציאות עשויה להשתנות, שכן הנפילה מגובה כה רב גורמת לפרי ליפול רחוק מאוד. בדומה לכך, גם כאשר יש מרחק גדול הגורם לתקשורת מוגבלת בין אב לבנו, ישנו סיכוי גדול שאותם תפוחים נפלאים ייפלו רחוק מהעץ.

'ויתהלך חנוך את האלוקים ואיננו כי לקח אותו אלוקים' ודרשו חז"ל 'הקב"ה עשאו מלאך לשמור על בני ישראל' ולכאורה הדבר תמוה, מדוע בחר הקב"ה להפוך אדם למלאך כדי לשמור על בני ישראל, במקום לבחור באחד ממלאכי מרום לתפקיד זה? אלא שחנוך למדנו פרק בחינוך – כי מלאך אשר נברא מלכתחילה לשמש כמלאך, לעולם לא יבין את ניסיונותיהם של בני האדם שנבראו כבשר ודם. הוא לא יוכל להבין עד היכן מנסה היצר הרע את האדם, ואת כל הקשיים הרבים העוברים על האדם בעולם הזה. אבל לעומתו, אדם שהפך למלאך יוכל להבין את שאר בני האדם וללמד עליהם זכות.

כשאתם מראים לילדכם שגם לכם יש קשיים ונסיונות, ואתם יכולים להבין את הקשיים שלהם, הדבר מפיל את המחיצות המפרידות ביניכם ומקל עליכם ליצור עימם קשר אמיתי. אך אם הילדים יחשבו שאתם 'מלאכים' ואין לכם יצר הרע, הם יצליחו להתחבר אליכם ותמיד ירגישו שה'הייליגע טאטע' (האבא הקדוש) שלהם אינו מסוגל להבין את ניסיונותיהם. לכן, אדרבה, הראו להם שגם אתם לא תמיד יודעים מהו הדבר הנכון לעשות או לומר. אפשרו להם לראות שגם אתם טועים לפעמים, שגם אתם בני אדם כמותם! לדוגמה: אל תתנו להם את הרושם שאף פעם לא קשה לכם לקום בבוקר לתפילה במניין, ושאתם תמיד שואבים הנאה מעבודת ה' שלכם. תנו להם לראות שגם לכם יש התמודדויות, ושאתם צריכים לעבוד קשה כדי להתגבר עליהן, הדבר יעזור לכם לבנות קשר אמיתי איתם, ותוכלו להיות שם בשבילם כדי לתמוך בהם ולהנחות אותם כאשר ייקלעו לתקופות סוערות וחשוכות.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com